

LAPSET UUSPERHE-EROSSA

REETTA LAHTI

SISÄLTÖ

JOHDANTO	1
AVIOERO	2
• Mikä se on?	
• Kuka ja ketkä eroavat?	
• Mitkä asiat muuttuvat? Miten roolit muuttuvat?	
• Tilastoja Suomesta	
UUSPERHE	4
• Mikä se on?	
• Ketkä kuuluvat uusperheeseen? Erilaiset kokoonpanot...	
• Perheen sisäiset roolit; kokonainen, puolikas vai samaa perhettä?	
• Uusperhe ja se toinen perhe; miten lapset maustavat tämän sopan?	
• Tilastoja Suomesta...harhaako vain?	
UUSPERHE-ERO	9
• Mikä se sitten on?	
• Kuka ja ketkä erovat? Miten uusperhe-ero poikkeaa avioerosta?	
• Mitkä asiat muuttuvat? Miten roolit muuttuvat vai katoavatko ne kokonaan?	
• Tilastoja Suomesta...onko niitä?	
• Kirjallisuutta ja internet-osoitteita	
LAPSEN SILMIN JA AIKUISEN SUUSTA	12
• Tarinoita maailmalta...mutta entä jos maailma vaikenee?	
• Eli siis...	
MITEN TOIMIN AIKUISENA UUSPERHE-EROSSA?	15
• Ero kuin kuolema	
• Surutyössä tukeminen	
• Aika kultaa muistot	
• Mahdollisuudet ja mahdottomuudet	
• Vanhan loppu on uuden alku	
LOPUKSI	19
LÄHTEET	20

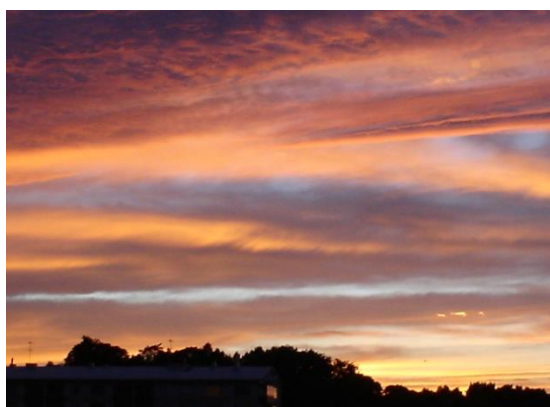
JOHDANTO

Julkisuudessakin on paljon keskusteltu avioerosta ja sen vaikutuksista lapseen. Aihetta on tutkittu paljon niin Suomessa kuin maailmallakin, ja siitä on tehty lukuisa määrä erilaisia julkaisuja. Aiheen voi löytää naistenlehtien sivuilta tai tv:n haastatteluohjelman punaisesta langasta. Viime vuosina myös avioeron jälkeistä elämää on alettu pitää mahdollisuutena. Avioeromäärien jatkuvasti lisääntyessä myös käsitteestä uusperhe on alettu puhua julkisesti.

Uusperhe-ero on sen sijaan vielä täysin vaiettu asia, vaikka tutkimusten valossa näyttää siltä, että esimerkiksi toinen tai kolmas avioliitto päättyy eroon ensimmäistä herkemmin. Uusperhe-ero on kuitenkin lapsen kannalta vielä avioeroakin vaikeampi. Ihmissuhteet saattavat katketa lopullisesti. Avioerossa tapaamissopimuksen myötä lapsella on kuitenkin oikeus olla yhteydessä molempiin vanhempiinsa. Uusperhe-erossa saattaa myös lapsen turvallinen koti muuttua. Avioerossa on tapana toimia niin, että lapset saavat jäädä asumaan perheen vanhaan kotiin. Uusperhe-erossa ei mikään laki tai asetus suojaa lapsen oikeuksia tavata uusperheäitiä tai -isää, -sisaruksia, -isovanhempia tai uusperheen yhteistä lemmikkiä.

Tuon tekstissäni esiin joitakin faktaan pohjautuvia ajatuksia avioerosta ja uusperheestä. Koska uusperhe-eroa ei ole aikaisemmin tutkittu, kaikki siihen liittyvät ajatukset ovat minun omiani, lapsuuden kokemusten kautta koettuja ja elettyjä. Lisäksi kerron oman tarinanani uusperhe-erosta lapsen silmin ja lapsen näkökulmasta.

Loppuun olen koonnut muutamia ajatuksia meidän aikuisten avuksi siitä, miten voisimme olla lapsen tukena uusperheen erotessa ja miten selviytyisimme paremmin arjen tilanteista, kun osaisimme ottaa huomioon myös lapsen tarpeet ja inhimilliset tunteet. Toivon, että tekstini herättää ajatuksia ja pohdintoja sekä auttaa ymmärtämään lapsen ajatuksia.

AVIOERO

Mikä se on?

Avioerolla tarkoitetaan sitä, että avioliitto purkautuu. Puolisot voivat hakea avioeroa joko yhdessä tai yksin. Avioerohakemusta ei tarvitse nykyisin perustella millään tavalla. Riittää, että toinen puolisoista haluaa avioeron. Jos ainoastaan toinen puolisoista hakee avioeroa, käräjäoikeus lähettää hakemuksen toiselle puolisolalle tiedoksi ja pyytää häntä tarvittaessa määräajassa ilmoittamaan kantansa perusteluineen toisen puolison hakemuksen johdosta. Toisaalta avioero tuomitaan, vaikka toinen puoliso sitä vastustaisi. (Suomen Lakiopas [viitattu 8.1.2007])

Kuka ja ketkä eroavat?

Avioerossa aviopuolisot eroavat ja muuttavat erilleen. Avioparin yhteisten alaikäisten lasten huollosta, asumisesta, elatuksesta ja tapaamisoikeudesta päätetään yhdessä, jonka jälkeen sosiaalilautakunta vahvistaa sopimuksen. Jos vanhemmat eivät pysty yhteisesti sopimaan näistä lapsia koskevista asioista, tuomioistuin päättää niistä vanhempien pyynnöstä. (Suomen Lakiopas [viitattu 8.1.2007]) YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan Lapsella on oikeus pitää yhteyttä ja tavata kumpaakin vanhempansa avioeron jälkeenkin.

Mitkä asiat muuttuvat? Miten roolit muuttuvat?

Avioeron myötä ydinperhe hajoaa yksinhuoltajaperheeksi ja tapaavan vanhemman perheeksi. Mahdollisesti yksinhuoltajaperheitä voi eron myötä muodostua kaksikin, jos perheessä on lapsia enemmän ja joiden asuminen avioeron jälkeen järjestetään niin, että osa lapsista asuu isän ja osa äidin kanssa.

Avioeron jälkeen perheen kokoonpano muuttuu huomattavasti. Aikaisemmin perheessä on ollut kaksi aikuista, äiti ja isä, avioeron jälkeen perheen aikuisen roolia hoitaa vain toinen aikuisista. Ongelmia syntyy helposti sellaisissa perheissä, joissa on avioliiton aikana vanhemmilla ollut selkeät roolit ja ns. naistentyöt ja miestentyöt. Eron jälkeen lasten kanssa yksin jääneen aikuisen on pystyttävä suoriutumaan uudesta muuttuneesta vanhemmuusroolista, sekä miesten- että naistentöistä yhdessä lasten kanssa.

Myös lasten roolit saattavat muuttua paljon, etenkin jos lapsia on useampia. Lasten vastuulle annetaan usein liiankin helposti pienemmistä sisaruksista huolehtiminen. Toisaalta lasten asuinpaikkojen muuttuessa saattaakin perheen kuopus joutua yllättäen ottamaan perheen esikoisen roolin tai jopa isän tai äidin roolin.

Tilastoja Suomesta

Vuonna 2005 avioeroon päättyi 13 383 avioliittoa, mikä on 149 enemmän kuin vuotta aiemmin. Vuonna 2004 avioeroja myönnettiin 13 234. (Tilastokeskus [viitattu 1.1.2007])

UUSPERHE

Mikä se on?

Uusperhettä kuvaamaan löytyy suomen kielestä monia eri sanoja. Puhekielessä käytetään termejä uudelleen avioituminen, uusioperhe, sekaperhe ja toisintoperhe. (Ritala-Koskinen 1993, 10.) Suuri Suomen kielen sanakirja määrittelee uusperheen perheeksi, jossa avo- tai aviopuolisoilla on mm. aikaisemmista liitoista olevia lapsia. (Nurmi 2004,1201.) Tilastokeskus määrittelee uusperheen seuraavasti: uusperheessä asuu alle 18-vuotias vain toisen puolison lapsi. Perheen kaikki lapset eivät ole puolisoitten yhteisiä. (Tilastokeskus [viitattu 1.1.2007])

Englannin kielessä erilaisten termien käyttö uusperheestä on myös monenkirjavaa. Käytettyjä termejä ovat mm. remarriage, remarried-family, reconstituted family, blended family ja usein myös stepfamily. Myös ruotsin kielestä löytyy vastaavia termejä kuten omgift ja styvfamilj. Näistä termeistä voi huomata, että aina ei ole täysin selvää onko uusperheessä kyse uudelleenavioitumisesta, uudesta parisuhteesta vai eronneiden uusista perheistä. Käytännössä uusperheellä kuitenkin viitataan viime vuosikymmenten aikana kasvaneiden avioerojen määrään ja niiden seurauksena syntyneisiin uudelleen perheellistymisiin. (Ritala-Koskinen 1993, 10-11.)

Ketkä kuuluvat uusperheeseen? Erilaiset kokoonpanot...

Uusperhe eroaa ydinperheestä sekä psykologisesti että vanhemmuuden kannalta. Uusperheen jäsenet eivät aloita yhteiseloä puhtaalta pöydältä, koska sen jäsenillä on aikaisempi kokemus perheestä ja ainakin toisella aikuisella on omia lapsia. Suurin osa uusperheistä syntyy, kun eronneen äidin uusi miesystävä muuttaa perheeseen. On laskettu, että kymmentä äitipuolta kohden on 66 isäpuolta. (Supliikki 1/ 2005.)

Uusperheitä on monenlaisia ja sen määrittelyminen on hyvin vaikeaa. Itse määrittäisin uusperheen perheeksi, jossa ainakin toisella puolisoista, mahdollisesti molemmilla, on lapsi tai lapsia, jotka eivät ole parin yhteisiä. Itse ajattelen, että uusperheen lapset eivät välttämättä ole kirjoilla parin taloudessa, mutta "vierailevat" säännöllisesti perheessä. Lisäksi parilla voi olla yhteisiä, adoptoituja tai sijoitettuja lapsia. Tilastokeskuksen mukaan uusperheeksi ei siis lasketa perhettä, jossa on ns. "vierailevia lapsia". Määritelmän mukaan perhe, jossa on äiti, isä, yhteinen tai yhteisiä lapsia ja "vieraileva" lapsi tai lapsia, on ydinperhe. Minun mielestäni myös tämä perhe on uusperhe. Tilastokeskuksen mukaan toisen puolison nuorimman lapsen täyttäessä 18 vuotta perhe lakkaa olemasta uusperhe. Kuitenkin mielestäni uusperheellisyys jatkuu läpi koko elämän. Uusperhe on siis jatkuvasti vaihtuva kokoonpano erilaisia, yhdessä asuvia perheenjäseniä. Tätä perhettä yhdistää kaksi erilaisella elämäkokemuksella varustettua aikuista, joista ainakin toisella on lapsi tai lapsia.

Perheen sisäiset roolit; kokonainen, puolikas vai samaa perhettä?

Kuten edellisessä kappaleessa totesin uusperheen kokoonpano saattaa olla hyvinkin monenkirjainen. Perheessä saattaa olla sinun, minun ja meidän lapsia. Silloin perheessä naisella on sekä äidin, äitipuolen ja vaimon roolit. Vastaavasti miehellä on isän, isäpuolen ja aviomiehen roolit.

Lasten roolit saavat uusperheessä myös aivan uudenlaisia muotoja. Aikaisemmin perheen ainokaisen asemassa ollut lapsi saattaa uusperheessä saada nopeasti useampiakin sisaruksia. Toisaalta myös lasten esikoinen / keskimäinen / kuopus - asetelmat saattavat saada aivan uudenlaisen järjestyksen. Aikaisemmin kuopuksen roolissa ollut lapsi saattaa yhtäkkiä ollakin esikoisen asemassa. (Sanotaan, että jos lapsia on useampia kuin kolme, roolit alkavat alusta. Neljäs lapsi on esikoinen, viides keskimäinen, kuudes kuopus jne.)

Se, millaisen perhekäsityksen lapsi muodostaa, riippuu pitkälti vanhempien tavasta suhtautua tilanteeseen. Perhekäsitykseen vaikuttaa millaista nimitystä aikuiset käyttävät eri perheenjäsenistä vai muotoutuvatko suhteet ja käytetyt termit lasten omasta tahdosta. Onko isän tai äidin uuden puolison lapset siis sisaruksia, sisarpuolia vai neljäsosia, kuten omalla pikkusiskollani on tapana sanoa. Tilannetta saattaa muuttaa myös radikaalisti uusperheeseen syntyvä vauva. Uuden tulokkaan rooli saattaa olla eri perheenjäsenille hyvinkin erilainen.

Uusperhe ja se toinen perhe; miten lapset maustavat tämän sopan?

Aikaisemmin jo todettiin, että uusperhe muodostuu kahden aikuisen perheestä, jossa toisella on aikaisemmasta liitosta lapsi tai useampia lapsia. Uusperheen lapsella on kuitenkin lähes aina myös se toinen perhe. Toinen perhe voi olla yksinhuoltajaperhe tai niin ikään uusperhe. Näin ajatellen lapsella voi olla sekä isän että äidin puolella uusperheen mukana tulleita sisaruksia ja uusia turvallisia aikuisia. Ei siis ole ollenkaan mahdotonta, että uusperheen lapsella on neljät isovanhemmat (tai isovanhempien ollessa eronneita, jopa kahdeksat isovanhemmat) kun ydinperheen lapsella isovanhempia on vain kahdet.

Suomessa on tavallista, että uusperheen lapset asuvat toisessa kodissa ja vierailevat säännöllisesti (esimerkiksi joka toinen viikonloppu) toisessa kodissa. Lapsen mukana aikuiset lähettävät tahtomattaankin jonkinlaista viestiä vallitsevista elämäntavoista, arvoista ja asenteista. Suomen uusperheellisten liitto ry:n kuva palapelin paloista rakentuneista kodeista kuvastaa mielestäni tilannetta loistavasti. Joka toinen viikonloppu yksi tai useampi paloista vaihtaa paikkaansa talosta toiseen, jossa juuri sopiva aukko on tyhjillään. Jokainen pala kuljettaa mukanaan informaatiota ja asenteita talosta toiseen, halusivatpa vanhemmat sitä tai eivät.

Tilastoja Suomesta...harhaako vain?

Uusperheitä oli vuoden 2005 lopussa 52 000. Uusperheessä on vähintään yksi alle 18-vuotias vain toisen vanhemman lapsi. Näitä lapsia oli 76 000. Uusperheiden määrä on lisääntynyt noin 1 000 perheellä edellisestä vuodesta. Vähän yli puolet uusperheen vanhemmista oli avoliitossa ja hieman alle puolet avioliitossa. (Tilastokeskus [viitattu 1.1.2007])

Uusperheiden osuutta lapsiperheistä on tilastoitu vuodesta 1990 asti. Tuolloin uusperheiden osuus oli 6,9 % kaikista lapsiperheistä. Vuonna 1994 vastaava luku oli 6,6 %, vuonna 2000 7,7 % ja vuonna 2005 luku oli 8,8 %. Määrällisesti vuosien 1990-2005 välisenä aikana uusperheitä on vähimmillään ollut reilut 42 000 ja enimmillään (vuonna 2005 lopulla) reilut 52 000. (Tilastokeskus [viitattu 1.1.2007])

Tilastokeskuksen tilastoja katsellessa on kuitenkin pidettävä koko ajan mielessä se, että tilastokeskuksen mukaan uusperhe lakkaa olemasta uusperhe siinä vaiheessa, kun perheen nuorin, vain toisen vanhemman lapsi täyttää 18 vuotta. Todellisuudessa kuitenkin monissa nykypäivän perheissä elää yhteisiä alle 18-vuotiaita sekä vain toisen vanhemman yli 18-vuotiaita lapsia. Tilastokeskuksen mukaan tällainen perhe ei kuitenkaan enää ole uusperhe.

UUSPERHE-ERO

Mikä se sitten on?

Uusperhe-erossa uusperheen aikuiset eroavat ja muuttavat erilleen. Aikuisten mukana muuttavat myös lapset omien biologisten vanhempien kanssa, perheen yhteisten lasten osalta tehdään tapaamissopimus aivan kuten avioerossakin. Uusperheessä vierailevien lasten asuinpaikkaan uusperhe-ero ei vaikuta.

Kuka ja ketkä eroavat? Miten uusperhe-ero poikkeaa avioerosta?

Avioeroon verrattuna uusperhe-erossa eroavat myös lapset. Avioerossa vanhemmat tekevät tapaamissopimuksen, jossa lapsilla on oikeus tavata ja pitää yhteyttä molempiin vanhempiinsa. Avioerossa kaikki lapset jäävät useimmiten samaan osoitteeseen asumaan. Tällä halutaan turvata lasten sisarusuhteet. Uusperhe-erossa lapset muuttavat omien biologisten vanhempiensa mukana. Siteet perheen toiseen aikuiseen saattavat katketa kokonaan, sillä uusperhe-erossa tapaamissopimusta ei tehdä, koska kyseessä ei ole lapsen biologinen vanhempi.

Uusperhe-erossa mikään laki ei anna lapselle mahdollisuutta pitää yhteyttä uusperheen kautta tulleisiin sisaruksiin, isovanhempiin ja toiseen aikuiseen. Etenkin riittaisen eron myötä ja lasten ollessa pieniä, aikuisilla ei välttämättä ole halua tavata toinen toisiaan eron jälkeen. Näin myös lasten suhteet uusperhesisaruksiin saattavat katketa kokonaan.

Katkeruutta lasten keskuudessa aiheuttaa helposti tilanne, jossa uusperheen vanhemmilla on ollut yhteinen biologinen lapsi. Tämän lapsen osalta tapaamissopimus tehdään ja hän saa tavata molempia uusperheen aikuisia (tässä tapauksessa lapsen biologisia vanhempia), sekä lisäksi olla yhteydessä sekä isän että äidin puolen sisarpuoliinsa. Kuitenkin mahdollisesti hyvinkin syvästi toisiinsa kiintyneet sisarpuolet (äidin edellisen liiton lapset ja isän edellisen liiton lapset) eivät välttämättä aikuisten tahdosta (tai vain toisen aikuisen) saakaan enää olla yhteydessä toisiinsa.

Uusperhe-erosta puhuttaessa on kuitenkin muistettava, että läheskään kaikki erot eivät ole riittäviä. Lisäksi lapset ovat usein jo "isoja", mikä puolestaan mahdollistaa lasten itsenäisen yhteydenpidon niin toiseen aikuiseen kuin uusperhesisaruksiinkin eron jälkeen.

Mitkä asiat muuttuvat? Miten roolit muuttuvat vai katoavatko ne kokonaan?

Uusperhe-erossa perhe hajoaa. Aikuiset muuttavat erilleen ja lapset heidän mukanaan. Aivan kuten avioeronkin jälkeen heistä tulee yksinhuoltajaperheitä, joissa on yksi aikuinen ja lapsi / lapsia. Lapset vierailevat toisen biologisen vanhemman luona. Sen sijaan että lapset menisivät viikonlopuksi kaikki samaan osoitteeseen, saattaa käydä niin, että äiti lähettää osan lapsista toiseen osoitteeseen ja osan toiseen. Toisaalta tilanne voi olla sellainenkin, että äiti lähettää toisena viikonloppuna lapsia isän luokse ja taas toisena viikonloppuna hän ottaa toisen isän luota vastaan vierailevia lapsia. Mahdollisuuksia on monia.

Roolit muuttuvat niin aikuisilla kuin lapsillakin. Pahimmassa mahdollisessa tapauksessa lapsilta katoaa lopullisesti toinen turvallinen aikuinen ja sisarukset.

Tilastoja Suomesta...onko niitä?

Tilastokeskuksesta suoranaisia uusperhe-erotilastoja ei löydy. Tilastoja solmituista toisista ja kolmansista avioliitoista sen sijaan on, mutta toisaalta uusperhe saattaa erota, vaikka vanhemmat eivät olekaan olleet avioliitossa. En halua tuoda tässä kappaleessa esiin tilastoja avioliittojen määrästä (toiset ja kolmannet liitot). Koen, että uusperheen erotessa, sillä onko nainen ja mies olleet virallisesti avioliitossa, ei ole lasten kannalta suurtakaan merkitystä. Usein ulkopuoliset ihmiset jopa vähättelevät avoliitossa eläneiden uusperheiden eroa... "Olipa onni etteivät ehtineet mennä naimisiin!" jne. Lapsille ero, olipa kyseessä sitten avoliitto tai avioliitto, on aina yhtä vaikea.

Kirjallisuutta ja internet-osoitteita

Internetin hakukone Google antaa sanalle Uusperhe-ero 2 osumaa, molemmat niistä Suomi24-keskustelupalstalta. Internetistä ei tutkittua tai asiantietoa uusperhe-erosta löydy.

Kirjallisuuden saralla tilanne on lähes sama. Uusperheiden erosta, ennen tätä julkaisua, ei ole saatavissa teoksia.

LAPSEN SILMIN JA AIKUISEN SUUSTA

Tarinoita maailmalta...mutta entä jos maailma vaikenee?

Tarkoitukseni oli tätä lehtistä työstäessäni haastatella uusperhe-eron kokeneita lapsia (ja toisaalta myös aikuisia). Tavoite oli tehdä lehtinen, jossa lapsen näkökulma uusperhe-erosta näkyisi selvästi myös meille aikuisille.

Maailmalla huhuilessani kukaan ei vastannut kutsuihini. Käytin apunani kaikkea puskaradion ja internetin väliltä, mutta turhaan. Liekö aihe niin arka? Vaiko vain vielä niin vaiettu?

En kuitenkaan lannistunut, vaikka haastatteluja ja kertomuksia en maailmalta saanut. Idea aiheen työstämiseen lähti alun perinkin omista lapsuuden kokemuksista, miksen siis käyttäisi niitä hyödykseni ja jakaisi niitä muille.

Eli siis...

Olin 3,5-vuotias, kun vanhempani erosivat. Itse erosta en muista oikeastaan mitään. En muista, miten isä pakkasi kassejaan, en muista kuinka äiti itkee oven raossa, osaan kai vain kuvitella. Ensimmäiset, sanoisinko oikeat muistikuvat, minulla on siitä, kun isä kokoa uutta sänkyä isin ja uuden naisen kodissa. Seison vieressä ja ihmettelen, miksi uusi sänky piti ostaa, kun parvisänky oli niin kiva. Siinä vasaroidessaan isä toteaa rauhallisesti, että meille tulee vauva ja ison vatsan tai vauvan kanssa on mahdoton kiivetä parvisänkyyn.

Olin ollut ainokainen vanhempieni liitossa. Esikoisen rooli muuttui kuopuksen rooliksi kerta heitolla isin uudessa perheessä. Sain kaksi isoveljeä, joille olin oikea enkeli. He jaksoivat hyppyyttää ja leikittää aamusta iltaan. Sain opetella pikkusiskon roolia kaksi vuotta, kunnes minusta tulikin isosisko. Olin ylpeä ja yhtäkkiä niin iso. Sain syöttää tuttipullosta, opetella vaipan vaihtoa ja työntää lastenvaunuja, ihan oikeita.

Vajaat kaksi vuotta elin joka toinen viikonloppu pikkusisko / isosisko - arkea. Kunnes eräänä viikonloppuna isä tuli hakemaan ja menimme hänen vuokraamaansa kaksioon. Myös pikkusiskoni tuli isin luokse, mutta kuinka kävikään isoveljien? Kaksi minulle niin rakasta veljeä, joita en enää nähnytkaan. Kävin monta kertaa lapsena mielessä ajatusta, miksi pikkusiskoni saa leikkiä veljien kanssa, mutta minä en? Kuinka kiva olikaan opetella vauvan hoitoa tuon turvallisen aikuisen kanssa, miksen saa enää tavata häntä? Otin nopeasti äidin roolin suhteessa pikkusiskooni. Lauloin hänet iltaisin uneen, kävin leikkimässä läheisessä leikkipuistossa, ajoimme Förillä Aurajoki-risteilyjä. Olin 10-vuotias.

Isi muutti taas nopeasti uuteen osoitteeseen, minusta tuli 12-vuotiaana tupla-isosisko. Lisäksi ystävyystyin isin uuden puolison tyttären kanssa, joka oli vuoden minua nuorempi. Äidinroolini vain vahvistui ensimmäiseen pikkusiskooni nähden, sillä minua ja siskoani ei oikein hyväksytty uudessa perheessä. Niinpä pikkusiskoni käymiset isin luona harvenivat, kunnes loppuivat kokonaan. Nuorempi sisko oli noin vuoden vanha, kun myös minä ilmoitin, etten halua käydä isin luona enää. Olinhan jo täyttänyt kaksitoista ja minulla oli myös sananvalta tapaamisissa.

Isäni erosi sittemmin myös jälkimmäisestä liitosta. Minä olen pitänyt yhteyttä koko ajan molempiin pikkusiskoihini, mutta isän uusien liittojen kautta tulleet sisarukset ovat jääneet etäisiksi. Rakkaat isoveljet tapasin lähes 15 vuotta myöhemmin pikkusiskoni rippijuhlissa. Tunne oli sanoin kuvailematon. Istuin kahvipöydässä ihmisten kanssa, jotka tunsin jotenkin niin suunnattoman hyvin, mutta kasvoja en tunnistanut. Olin tilanteessa, jossa tapasin ihmiset, jotka olin jo vuosia sitten sulkenut pois ajatuksistani.

Minulta kului lähes viisitoista vuotta ennen kuin ymmärsin, miksi asiat olivat olleet aikoinaan niin kuin olivat, ja miksi aikuiset toimivat kuten toimivat.

MITEN TOIMIN AIKUISENA UUSPERHE-EROSSA?

Ero kuin kuolema

Uusperhe-erossa lapsi saattaa menettää totaalisesti läheisiä ihmisiä. Tilannetta voi verrata kuolemaan. Surutyötä on tehtävä, jotta elämä voi jatkua. Tilanne on toisaalta kuolemaakin pahempi sillä, lapset tietävät että turvallinen aikuinen ja kivoina leikkikavereina olleet sisarukset ovat olemassa, mutta eivät enää heidän elämässään. Lapsilta saattaa kadota myös turvallinen koti koska, perheen on muutettava uuteen osoitteeseen eron myötä. Lapselta saattaa kodin, sisarusten ja turvallisen aikuisen lisäksi kadota elämästä myös tärkeä ja läheinen lemmikki. Eron ja muuton yhteydessä myös kaikki tavarat on jaettava. Jos perheessä on ollut hyvin samanikäisiä lapsia, esimerkiksi lelut ovat saattaneet olla ainakin osittain yhteisiä. Uusperhe-erossa leluilla ei välttämättä pääse leikkimään edes joka toinen viikonloppu, vaan niiden osalta on tehtävä selkeä jakaminen.

Uusperhe-eroa voi helposti verrata kuolemaan. Etenkin tapaavien lasten osalta ero tulee usein kuin salama kirkaalta taivaalta, ennalta varoittamatta, aivan kuten kuolema. Lapsi ei välttämättä ole viikonloppu- tapaamisten yhteydessä huomannut mitään ongelmia biologisen vanhemman uudessa liitossa, eikä hänelle ole myöskään ongelmista kerrottu. Pahimmillaan saattaa olla, että eräänä viikonloppuna ei enää mennäkään sinne tuttuun paikkaan, vaan osoite on muuttunut täysin hänen tietämättään.

Surutyössä tukeminen

Aikuisellekin ero on suuri asia, mitä se onkaan lapselle? Lapsi ei ymmärrä miksi aikuiset toimivat niin kuin toimivat. Lapsen tukeminen surussa pitäisikin mielestäni aloittaa siitä, että hänelle kerrotaan asiat mahdollisimman totuudenmukaisesti. Miksi aikuiset eroavat ja miksi yhteydenpito joihinkin ihmisiin voi olla vaikeaa? Etenkään pieni lapsi ei yleensä kysy asioita tai kyseenalaista vanhemman tapaa toimia, hän uskoo vanhemman toimintamalleihin ja pitää niitä oikeina. Asioiden kysyminen ja kyseenalaistaminen olisi ristiriidassa lapsen lojaaliudelle vanhempaa kohtaan.

Lapselle on annettava mahdollisuus hyvästellä turvalliset ja läheiset ihmiset. Lapsen on saatava mahdollisuus kertoa tunteistaan ja hänellä on oltava lupa itkeä. Aina erotilanteessa lapsi alkaa kyseenalaistaa myös äidin ja isän pysyvyyttä. Lapsen epäilykset on kumottava välittömästi ja hänelle on vakuutettava, että mitä ikinä tapahtuikaan, äiti ja isä ovat lapsen elämässä ikuisesti pysyviä, turvallisia aikuisia.

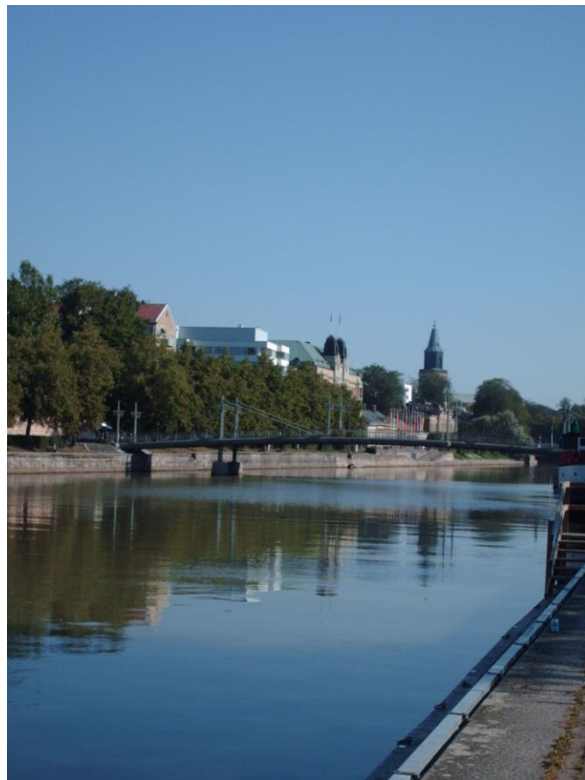
Lapsi tekee surutyötä omalla tavallaan. Aikuisten tulisi muistaa, että lapsen ei tarvitse jaksaa kantaa aikuisten murheita ja huolia. Oman pahan mielen ilmaiseminen saattaa lieventää lapsen kynnystä kertoa omista tunteistaan, mutta lapselle ei saa kaataa liiaksi surua. Lapsi haluaa luonnostaan suojella vanhempiaan ja olla lojaali heille, jolloin hän helposti "alkaa hoitaa" äidin / isän pahaa oloa.

Lapsi saattaa olla ulospäin hyvinkin reipas, mutta todellisuudessa hän oireilee pahaa oloaan omalla tavallaan. Vanhemman saattaa olla vaikea huomata lapsen oireilua tehdessään itsekin surutyötään ja työstäessään eroaan. Usein viesti lapsen oireilusta tulee ulkopuolisilta tahoilta esimerkiksi päivähoidolta, koululta tai isovanhemmilta. Vanhempi joutuu pohtimaan omaa vanhemmuuttaan ja onnistumistaan äitinä / isänä. Vanhempien tulisi muistaa, että etenkin lapsen surussa tukemiseen saattaa olla hyvinkin tarpeellista turvautua ammattilaisten neuvoihin. Mitä aikaisemmin apua haetaan, sitä helpompi lapsen on päästä surusta yli. Ammattiapua hakiessaan vanhempi ei ole epäonnistunut kasvatustyössään, vaan päinvastoin hän haluaa toimia lapsensa parhaaksi.

Aika kultaa muistot

Vuosia myöhemmin muistelen kuitenkin niitä hyviä hetkiä. Ihmismielellä on tapana pyyhkiä pahat asiat mielestään, ja niin on varmasti minullekin käynyt. Olen hyvin onnellinen siitä, että olen saanut nähdä kahden pienen ihmisen kasvamista nuoriksi naisiksi. Kuinka hassulta tuntuukaan huomata, että pikkusisko ei olekaan enää pikkutyttö hänen ajaessaan autolla pihaani iltakahville. Hattua nostan myös isäni puolisoille siitä, miten he ovat tehneet hyviä ratkaisuja pitäessään yhteyttä lasten puolesta minuun, silloin kun siskot olivat vielä niin pieniä, etteivät itse siihen pystyneet.

Uusperhe-elämästä jää varmasti meille jokaiselle paljon hyviä muistoja. Lapset muistavat vielä vuosienkin kuluttua, kuinka kivaa oli kun isovanhempia oli paljon enemmän kuin luokkatovereilla, tai kuinka kauan haikailtu isovelji lopulta tuli elämään äidin tai isän uuden ihmissuhteen mukana. Antakaamme lapsille mahdollisuus uusiin ihmissuhteisiin.

Mahdollisuudet ja mahdottomuudet

Edellä olen käsitellyt uusperhe-ero osin hyvinkin kärjistäen ja karrikoiden. Olen tietoisesti pyrkinyt tuomaan esiin ne kaikkein vaikeimmat tilanteet, ja mahdottomimmat yhtälöt, joissa niin lapsi kuin aikuinenkin menettää totaalisesti ja lopullisesti kaiken tärkeän mitä elämässä ennen eroa oli.

On kuitenkin muistettava, että uusperhe-ero saattaa olla myös mahdollisuus. Huonosti toimiva parisuhde ja mahdollisesti muutkin perhesuhteet eivät ole kenellekään etu. Päinvastoin saattaa olla (etenkin lasten ollessa jo suurempia), että uusperheen erotessa aikuiset eroavat "ystävinä" ja lasten on mahdollista tavata ja pitää edelleenkin yhteyttä uusperheen kautta tullessiin ihmisiin, mahdollisiin eläimiin ja tuttuihin paikkoihin.

Vanhan loppu on uuden alku

Elämä kuitenkin jatkuu, pidettiinpä yhteyttä vanhaan tai ei. Muistot säilyvät ikuisesti. Uuden elämän rakentamiseen olisi hyvä lähteä yhdessä lapsen kanssa. Näin vahvistuu lapsen kokemus siitä, että perusyhtälö (lapsi suhteessa isään / äitiin) ei koskaan muutu. Meidät suomalaiset ihmiset kasvatetaan niin, että kenenkään ei tule elää täällä kylmässä maailmassa yksin. Jokainen ihminen on rakkauden arvoinen.

LOPUKSI

Uusperhe voi parhaimmillaan olla valtava voimavara ja sen tuomat ihmissuhteet suuri rikkaus. Kuitenkin jo vanhan kansan sananlaskukin toteaa: "Kolmas kerta toden sanoo!" Niinpä uusperhe-eroonkaan ei elämän tarvitse loppua. Virheistään ihminen oppii ja "se mikä ei tapa, se vahvistaa!"

Uusperheen erotessa aikuisten tulisi olla kuitenkin erityisen valppaina ja nostaa pienimmätkin tuntosarvensa pystyyn. Lapsi ei välttämättä oireile ahdistustaan ja suruaan ulospäin, mutta kärsii sisimmässään elämäntilanteen muutoksesta valtavan paljon. Kun lapsen kanssa käsittelee eroa oikein, voi aikuisen ja lapsen välit eron myötä myös vahvistua ja vuosien myötä muistot myös lapsen mielessä kaunistuvat.

LÄHTEET

Nurmi Timo, 2004. *Gummeruksen suuri suomen kielen sanakirja*. 3., tarkistettu ja päivitetty painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Ritala-Koskinen Aino, 1993. *Onko uusperheestä perheeksi? Tutkimus uusperheen kulttuurisesta kuvasta suomalaisten naisten- ja perhelehtien konstruoimana*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikön julkaisuja 4.

Suomen Lakiopas, internet-osoitteesta: www.lakiopas.com

Supliikki 1/ 2005

Tilastokeskus, internet-osoitteesta: www.stat.fi

Kuvat; Reetta ja Visa Lahti, vuosina 2005-2007.